

Enric Valor

L'ambició d'Aleix

Introducció: Vicent Simbor

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

1
REPÒS

Vaig eixir a la porta del mas de l'Arbre, i tal com m'havia esdevingut dalt a l'obrir el balcó de la meua cambra, em tornà a enlluernar la claror de l'avançat matí de la muntanya. Tanmateix, llavors ja començava a esmorteir aquella llum intensa una capa de celatges deixatats i groguencs, de pur aspecte de tardor. Feia una fresca agradable; respirava a ple pulmó l'aire puríssim i sentia –o creia sentir– els membres regats per una sang que m'imaginava nova i primaveral i el cap aclarit i ferm. D'uns dies ençà de la meua arribada, trobava que el repòs seria, sols per a mi, un gaudi de l'ànima; i és que em notava recuperat, quasi normal.

Àngela era davant del mas fent no sé què, i, al veure'm eixir, em saludà tota amatent i maternal com cada dia.

–Què, ja vol passejar?

–Ara només vaig a la font –vaig dir.

–Esperè's.

Se'n va entrar a casa i em va traure un got.

–Està en tot! Gràcies.

Vaig emprendre el caminó dreturer de davant casa, entre dos bancals de pomeres. Tot recurrent-lo, tenia

la sensació que la masovera em mirava caminar: vaig girar-me; sí, es veu que espiava la meua marxa. També el meu esguard va ensopegar amb el somriure de la muller de don Macià, que també em devia mirar amb un interès tendre, des d'un balcó de la façana. Li vaig fer un gest de comiat i vaig seguir.

La font de l'Arbre era prop, a cosa de dues-centes passes. Uns minuts de la casa, que jo allargava perquè avançava a plaer, girant la vista al paisatge, parant-me a aspirar el perfum serrà. Llavors encara m'arribaven les paraules de dona Pauleta, que parlava amb la masovera.

—Com s'ha recuperat, com! —li oïa dir amb satisfacció.

—I té bon color! —precisava Àngela tota riallera—. Sembla i tot més alt que quan va venir. No hi ha res com la joventut per a refer-se en quatre dies.

Vaig arribar allà on, vora la senda, a mà dreta, s'obria la bassa arran de terra, i el doll d'aigua, que s'hi vessava amb monòton i alegre soroll, em va impedir de sentir més el que deien les dones sobre el meu estat.

Ja no em quedava sinó el penós record de quasi tres llargs mesos de malaltia i convalescència passats allà avall en la meua alcova del poble. Avui em sentia ple d'una ferma vitalitat; la veu de Pauleta amerava la meua ànima d'un bàlsem novell; les velles tristors i els antics neguits s'arraconaven.

Vaig travessar els voltants de la bassa, vaig creuar d'un caixer a l'altre d'una estreta sèquia i em vaig trobar

en un pradell encatifat de tova gespa. Al capdamunt hi havia la rústica font. Naixia terrera i rajava per un brunyit canó de ferro dins d'una petita pica de pedra desbastada que tenia el fons cobert d'una arena límpida amb alguna pedreta lluent. Aquell era un ullal puríssim: aigua de claredats etèries.

Per a mi era llavors una delícia d'acostar-m'hi. La passada llangor havia tocat la meua ànima d'afeccions contemplatives. La medicina d'aleshores es decantava a lloar i recomanar les aigües medicinals, i jo veia aquella font, aquella finor irisada i tremolosa, com una benedicció de les altures enmig dels vents secs i les aspredats de la muntanya.

Com cada dia, vora la font, mirava jo una vegada més amb un cert plaer estètic el desolat i misteriosament bell paisatge. L'Aitana, la majestuosa i enlairada serra, forma allí una alta vall, llarga i estreta, oberta per ponent i per llevant, desigual i rocosa, amb comptats conreus i una sola masia en aquelles solituds. Es deia el mas de l'Arbre, nom evocador de la sobrietat, l'aridesa i el silenci. Prop, un arbre blanc gegantí, que en les hores llargues i peresoses empr estava l'evocadora remor del vent. Tancant l'horitzó de migjorn corre interminable la carena suprema de la serra, com una lívida balena pètria sobre un llit de muntanyes convulses i entrelligades que es resumien en la seua alta i senzilla unitat.

Feia alguns anys que jo no petjava l'Aitana. Les meues curtes visites d'infant i d'adolescent, ja feia anys

que s'havien interromput: durant els mesos dels cursos, pels estudis, i en vacances pels quefers de la meua mare a Callosa d'en Sarrià, i també pel curt servei militar que haguí de fer a València sota els auspicis de l'article 24. Jo ho contava: des dels divuit anys no havia estat al mas de l'Arbre. Eren cinc temporades perdudes per al gaudi de la muntanya. Semblava mentida com la vida em bandejava a voltes de les coses delerades. L'encadenament de petits i grans esdeveniments de la meua curta història em menava per no cercats camins amb una trista aparença de casualitat! Tant de delerar de xic una estada llarga en el cor ataüllat de les muntanyes, i aquest goig m'arribava ara per rutes de dolor i de malenconia. Era al cap d'una llarga febre –motiu impensat i estrany– quan anava a passar-hi un mes o el temps que em calgués, per a esdevenir guarit.

No ho aconseguia tard? ¿No ho podia haver fruit millor uns anys arrere, en plena minyonia? Avui, a banda del meu amor per les muntanyes, pels camps, per tota la natura, s'havien hostatjat en mi poderosos sentiments nous: l'afecte per la Lluïsa, l'atracció amb un matís filial –em semblava– que exercia en mi la bellesa i el tracte familiar de dona Pauleta, la meua avidesa de coneixements, el desig i la satisfacció de reeixir en els meus estudis d'advocat i la consideració cada volta més seriosa dels problemes del meu futur.

Em vaig acotar i vaig omplir el got genoll en terra. Però no vaig beure. Era Àngela la que m'havia sugge-

rit com altres vegades la prosaica idea del got. El vaig abocar damunt la gespa del prat i el vaig deixar sobre el pedrís. Els meus llavis van sentir millor en el raig la fresca besada de l'aigua.

Vaig asseure'm.

No era tard, no, per a gaudir de l'Aitana. La veritat és que hi sentia la mateixa il·lusió que d'infant. Llavors em corprenia la veu callada i serena de les altes amplàries i l'adustesa del desert pelat; admirava les seues gegantines nueses. Tant de veure-la de lluny, tant de desitjar tenir-la sota els meus ulls, sota els meus peus, quan era minyó havia arribat a pensar –millor, a imaginar– l'Aitana com un miratge que s'hauria d'esvaïr. I heus ací que la tenia una altra vegada al meu davant i sota la meua petja. Guaitava els cingles grandiosos oberts en la carena immensa; les planes despullades per la tramuntana i el ponent; les matetes desconegudes, com de terres remotes, criades davall les neus duradores i els sols abrasidors.

L'aire estranyament prim, les diafanitats miraculoses i aquella sensació de vitalitat ferma que anava cada volta més trobant dins meu com a fruit de la sequedat extrema que m'embolcallava, i l'espessiment de sang que em produïa l'altitud... em deien que sí que era real i tangible, no sols la serra mare, sinó el beneficiós influx que d'aquesta havia esperat.

Em vaig alçar. El sol retillava. No tenia fred perquè, damunt la camisa, dona Pauleta em feia posar un bon

jersei: em sobrava abric. Vaig veure que Àngela em duia una manta.

—No em cal —li vaig dir—; tinc ja prou carn damunt les costelles i no sent les pedretes que puga haver-hi en la gespa.

—M’ha dit la senyora que la faça servir —quasi em manà cortesament la pagesa—. Ja sap que la senyora diu que vostè és un jove pensarós, i que, per a pensar, cal estar ben estenallat, ben bla, de cara al cel.

I esclatà en una minsa rialla. Tant ella com el seu home, Vicent, em tractaven amb una evident simpatia. Pràcticament tots ho feien, per bé que don Macià, correcte, sense grans efusions, em semblava una mica distant. Tampoc, però, n’estava jo cert, perquè el tracte era normal donada la gran diferència d’edats.

Don Macià era el propietari del mas i el marit de dona Pauleta. A més, era l’administrador dels nostres béns com a conseqüència d’una antiga i ferma relació d’amistat sobretot amb el meu pare. Com de costum, don Macià havia matinat més que no jo i ja devia anar amb el masover veient alguna feina pels bancals. No comunicàvem gaire. Millor! Així jo estava més tranquil i podia lliurar-me plenament a les meues cavil·lacions de joventut.

Àngela, malgrat les meues indicacions, ja m’havia estès la manta curosament i se n’anava.

—Done les gràcies a la senyora —li recordí—. I a vostè li les done jo.

I la masovera, a qui costava ben poc, s'enriolà una altra vegada, i deia ja des de la senda:

—Sempre, sempre serà complit. Quina glòria de marit que farà vostè!

De marit!

Gitat, veia passar els esvaïts cirrus, que feien al voltant del sol un rogle, com una àuria diadema. Una glòria de marit!... Tal vegada. Vaig pensar en l'allunyada Lluïsa, la promesa meua tant de temps no vista; vaig tocar la meua butxaca, i un frec de papers em recordà que allí en tenia la carta darrera. Me l'havia pujada Pauleta, de Confrides, quan hi havia anat amb Àngela el dia abans, i me l'havia lliurada enmig de la senda, encara lluny del mas, damunt els tossals ressequits; perquè jo hi vaig anar a esperar-les. Mestressa i masovera venien totes vermelles de la pujada i de l'aire i el sol; Pauleta prenia color de fruita dolça i assaonada. «És de ta mare?», m'havia dit ella, encara que no coneixia la lletra del sobre. Però jo, d'una ullada vaig saber de qui era. «De Lluïsa», fou la meua lacònica resposta. «Ah!», fou el seu comentari.

Pauleta i jo havíem intimat, és clar, durant la meua malaltia. En els interminables dies de febre, jo havia pogut llegir un interès emocionat en els ulls de la infermera voluntària i havia sentit la carícia dels seus dits sobre el meu front o les meues galtes per constatar-hi la meua febre... Allò em venia a la memòria sense gota de perplexitat. Tanmateix m'entossudia a pensar en

la promesa, gràcil i bella com una figura de balada. Però jo, bastant imaginatiu, no aconseguia llavors d'evocar-la amb precisió. Les sensacions fresques se m'imposaven. Quan ja quasi havia copsat la imatge de la Lluïsa, m'adonava que aquesta imatge tenia els ulls castanys, serens, de la muller de don Macià.

Sense incorporar-me, vaig colpejar d'impaciència amb el puny damunt la manta. No era home content de veritat aleshores, i podia ser-ho. No em lliurava ja a una contemplació tan transcendent com hauria desitjat; es veu que trobava en la muntanya, com era natural per als meus anys, un nou element d'atracció pertorbador: la seua solitud i el seu silenci esdevenien un bell marc per a amar-hi alguna d'aquelles dones reals que bullien en el meu magí com una fantasia. No agermanava les antigues puerils il·lusions sobre la vida en el si de l'alta serra amb els nous delers que se m'imposaven amb una inapel·lable fatalitat còsmica. Quelcom d'infantívol i encara estimat em semblava traït. Em vaig alçar d'un rampell, vaig estirar els braços i els dits i em vaig trobar d'una elasticitat ingràvida. Vaig somriure. Tot era bell: allò i açò. I millor encara, tot plegat. Tot formava part de la grandiosa màquina, del meravellós equilibri, de l'eterna, creadora i renovadora força.

Vaig mirar el cel, emboirat tènuement, blanc i blau: vaig contemplar els penyalars melangiosos, i vaig oir un xiscler de gralla, llunyà, que venia de l'alta profunditat

de l'espai. Em torní a sentir alleugerit. L'antic i el nou: tot podia conviure dins la meua persona.

Però amb tot açò, feia vint-i-quatre hores que no havia respost a la promesa boirosa i remota. En vaig traure la carta i la vaig rellegir per estimular-me. Tot se m'esbravava allí dalt misteriosament! Em semblava que feia anys que estava apartat d'aquell món sorollós i formiguejant de València. Aïllat i amerant-me d'una vida nova i d'unes sensacions tan diferents d'aquelles, se m'enterbolien les cares llunyanes, els antics neguits, les il·lusions passades. La malaltia també havia significat alguna cosa: travessar una frontera; i submergir-me en aquell medi nou i en la companyia de Pauleta, em duïen també a sentir molt allunyada en el temps i la distància la meua vida de poc abans.

Em vaig alçar la carta i em vaig estenallar de bell nou.

LA VIDA D'ALEIX

Jo no era precisament de vora mar, però sí de ben prop: havia nascut a Callosa d'en Sarrià, com qui diu a un parell d'hores de camí de la bellíssima badia d'Altea. Per part de pare, descendesc d'una llarga nissaga de mariners: armadors, pilots, patrons de pesca. En canvi, per part de mare, la meua sang és muntanyesa, puix que ella –una dona alta, senyora plana de poble, almenys per a mi d'una rellevant bellesa– era filla de Confrides, poble de terres endins, de serres amunt; es deia Teresa. S'havia arrelat, per causa de les herències, en la lluminosa i noble capital del districte, és a dir, a Callosa. El meu pare, Llorenç, va nàixer a la Vila. Dedicat al negoci familiar, crec que des de sempre, havia tingut quatre barques pesqueres en la badia, i de ben jove hi sovintejava les anades. Segons em contaren, en certa avinentesa fou allà a Altea on va conèixer la que seria la seua muller i mare meua, la jove Teresa. S'instal·laren de novençans a casa dels meus avis materns, casal de rics propietaris situat en un carrer principal de Callosa, prop de l'eixida a Guadalest, o siga del camí devers l'Aitana.

Quan vaig ser un infant bo per a anar a l'escola sorollosa i empolegada del poble i es definien els

primers trets del meu caràcter i es manifestaven les meues tendències i predileccions innates, trobe que el meu pare es degué adonar que el seu petit no sentia massa amor per la mar, la qual, en veritat, tampoc no veia jo sinó molt a la llarga. Contràriament, el teló de muntanyes tan espectacular que ofrena el seu panorama ample enfront de la càlida població, va exercir sobre mi una atracció intensa. Des d'on podia albirar-les, contemplava embadalit les pròximes gegantines altures del Ponotx, les de la crestuda serra de Bèrnia, les de la pròxima Almèdia, les de la colossal Aitana. Els seus fronts alterosos i sublims em semblaven aureolats d'una virginitat i d'una innocència immarcescibles, acostats a tot allò de bell i pur que representava en la meua ment d'infant la volta miraculosa del cel.

De la finestra del porxe del darrere de casa, admirava sovint l'alçament majestuós de l'Aitana per la banda que dóna als termes de Benimantell i Guadalest, i als de la Nucia, Xirles i Polop. M'impresionava veure aquells regalls immensos i aquells trencaments de deliri, de turons avançats tumultuosament i esguellats de sobte en desordres apressats. Els adossaments gegantins de la serra mare, amb les seues nueses àrides i despiadades, em feien somiar interessants excursions, escalades emocionants. Quan ja sentia i entenien les contalles dels criats de casa meua, pensava en romancesques fetes de roders de muntanya: belles senyores segrestades, caminants i arriars assaltats en les afraus i en els ports.

Fins i tot, més avant, m'imaginava a mi mateix heroi, arma al muscle, en atzarosos encontres serrans.

El meu pare se n'entristia. Ell que, com a bon mariner, trobava sempre superioritat en les coses de la mar sobre totes les de la terra. No tenia altre fill, i temia que les barques de pesca, l'embarcació de dos pals per al cabotatge, la madrava de la Vila Joiosa, restarien per sempre deixades de banda quan ell envellís. I com en tenia un deler!... La mar! Jo, per l'estima que li tenia, ja em sabia greu de no sentir la vocació que ell hauria desitjat. Tanmateix, no me'n podia avenir. A voltes, en un dia d'excursió estiuenca per la vora de la badia, d'un turó de la costa estant, m'havia commogut a la vista d'aquella profunditat calmosa, d'aquell immens tapís d'un blau verge lleument clapat d'escumes, d'aquella vaga tristor de desert movable i canviant. Però l'aventura de la mar em semblava una cosa fosca i sense llibertat possible.

—Tan lliure i tan ampla com és la mar! —sentia a dir al meu pare més d'una vegada.

Jo pensava només en l'estretor de les cabines, en els entrebancs dels cordatges i aparells, en la curtedat de les cobertes... En tot veia limitació i encondoliment.

En canvi, les muntanyes, ignorades encara quasi bé, sols contemplades a distància, les intuïa ja com a amplària de Déu, com a món transitable amb seguretat per les nostres pròpies cames, obert en la grandesa del cel. Ja somiava en les carenes definitives i rotundes, en

la bellesa indecisa dels horitzons perduts en la blavor de les distàncies, en les foies recòndites, en els aspres barrancs, en els abismes esborronadors. Pels seus vessants, m'imaginava que em sorprendria a cada passa la riquesa inesgotable d'un panorama complexíssim que ofrenaria perspectives sempre noves a cada turó, a cada tossal, a cada revolt de les afraus basardoses, en els desventats planells, per dins els callats fondals, en els cristalls abruptes, en el llit entortillat de les rieres, en els ombriencs boscatges, sobre els desnevats rònecs i melangiosos...

Com omplien la meua ment d'infant contemplatiu aquests pensaments, aquesta admiració per una natura imaginada tendra, temptadorament paradisiàca i bona per a l'esplai de l'home, o ferrenya i feréstega, però sempre sadollada de vida i de bellesa! Seure sota un pi que han combatut cent dures hivernades, un pi com aquells que veia petitons –però que sabia grossos– a la besllum, com a punts negríssims surant sobre la línia palpitant d'una carena que tancava l'horitzó, quina delícia! ¡Allà es devia sentir una remor tan blana i harmoniosa! –la veu serena de les muntanyes, de la natura que ens criava i sostenia, de Déu, que l'havia feta per al nostre goig i era dintre tota cosa meravellosa.

A Callosa, en l'hivern, de sobte, un dia s'ennuolava, i s'ennegria la banda de la mar. El poble restava en ombra, i els homes del camp deien que aquella bonior que rugia hores i hores com llunyana, desfermada i

tenaç, era la ressaca. Podia ser de veres, de tan lluny? Queia una pluja fina alternada d'uns sorprenents aiguats de grosses gotes que transformaven en torrenteres els carrers costeruts. Unes boires esqueixades, blanquinoses, pujaven de llevant sota un cel tapat i clos de color cendra fosc, i corrien rabents com a moltons enfurits i esglaiats que s'acaçaven per dalt del poble cap a les muntanyes invisibles. Aleshores jo em sentia estremit de goig i d'impaciència. Feia fred; allà dins, en l'embolcallada serra, com en el claustre matern, s'estava gestant una criatura bella i desitjada: la neu! Quan la podria veure?

Aquells dies no es podia eixir de casa; si de cas, a l'escola, i això si no coincidia l'hora d'anar-hi amb algun xàfec desfermat. M'entretenia amb un amigueta, l'Adolf, dalt al porxe que donava a l'hort, vora la finestra dels meus somnis, jugant i veient de tant en tant la pluja monòtona i trista. Després esclatava un dia radiant que em sorprenia amb la seua llum irresistible. I, llavors, de la finestra estant, es veien les meravelles. Els primers, baixos pujols, reblits de pinedes, es presentaven rentats i semblaven tous i avellutats enmig de la general lluentor. Més amunt, però quina grandiositat en la serra mare de totes, en l'Aitana! Apareixia tota pleníssima de neu; era tota un preciós mantell d'albor poc menys que increïble, sobre un fons de cel que per aquella banda encara restava gris i amenaçador. Fins i tot, el darrer tossal, el Ponotx, que prorromp rotunda-

ment en l'espai amb el seu cap de lleó, en tenia també, en les seues espatles ciclòpies.

Qui pogués –em deia– trobar-se damunt la neu verge, en el paisatge alt, llavors d'una morbidesa immaculada! I això que jo no havia vist encara de prop l'embelliment que fa la neu de totes les coses que toca: les altes, les baixes, les alteroses, les humils!...

Però ja veia amb tristor que havia de restar allí, en el poble tebi, sobre el fang rogenic, en l'atmosfera quasi marinera i humida.

Sempre recorde que la meua minyonia tingué un fons de malenconia inefable. La meua mare i jo romaniem tothora sols; el cor d'ella, pense ara, devia anar mentrestant a la ventura, pel mar, darrere l'absent, enquimerada d'amor esperonat per l'enyorament i la distància. Trobe que jo l'apassionava poc. Un ambient d'abandó m'envoltava; era la típica tristor d'una casa de mariner.

Les curtes estades del meu pare, sens dubte, devien resultar d'una pregonia embriaguesa per a la seua quimerosa muller. Pel seu posat, es veia que passava de les més fosques tenebres a una llum encegadora. Després, tot just anar-se'n ell, començaven de bell nou els patiments: les notícies de les marors, dels tràngols, de les desgràcies de mar...

La meua insignificant personeta de llavors surava pàl·lidament en aquell desvari constant.

El pare, de tard en tard, apareixia en la meua vida d'infant amb la seua tendresa severa. El gran bigotàs

roig i l'aspredat de la barba mal xollada del marí, raspallaven la meua careta quan, tot seguit de l'arribada, em feia una besada ferma.

Ma mare i jo sospiràvem per la tornada de l'absent. Esperar. Sempre! L'estimació de la mare pel marit es devia sublimar pel sofriment de les llargues absències. Ho vaig comprendre anys enllà: que esdevenia a poc a poc una angoixosa obsessió. Tenia un temperament prest a exaltar-se; per a ella hauria estat millor un matrimoni dins la seua bona raça muntanyesa: un seguit de tranquil·les emocions casolanes, un horitzó de vida sense angúnies ni neguits.

Quan tornava el pare d'un bon viatge amb els seus diners tot just guanyats, tot s'il·luminava. Deixava l'embarcació major en la Vila Joiosa, a càrrec dels calafats que li adobaven les varengues, i es prenia unes vacances llargues. Mentrestant, sols treballarien les barques de la badia, i ell, amb un parell d'anades a Altea, tenia ben atesa aquesta part del negoci. A més disposava de bons segons, homes a tot i per tot fidels.

Si s'esqueia, amb ma mare i jo, solia fer una escapada a Alacant. El meu monòton món s'omplia tot de sensacions i imatges noves i atractives; ja no em sentia solet i arraconat; feia el meu paper en la família. Mon pare tenia mig cor just per a mi; no el donava tot de debò a la meua mare.

En aquells viatges, sobretot en les estades a la bella ciutat marítima, sentia jo com deixat en segon terme

el meu amor pel camp i les muntanyes, i fins i tot notava un cert remordiment, com si els fes traïció. Però sempre em restava en el cor com un cabal que sabia segur, com un joiell que hi alçava i amagava tot tenint el goig secret i la seguretat de retrobar-lo.

Anàvem a agafar el tren amb la tartana de casa, menada pel Mingarro, un carreter-mariner-llaurador, a primeries més mariner que res; un home de la confiança total de la casa, criat de molts anys, company de viatges llargs i atzarosos del meu pare. Darrerament, perquè vingueren així les coses, l'endegaren en el conreu i compte de les terres, i es passava més temps a Callosa que no en mar.

Matinejàvem. La mare duia un cistell de dues anses de vimen negre i fi. Era com un cofret. La tartana redolava dins la mitjana claredat de la matinada calmosa, per la carretera voretada d'hortes atapeïdes de verd, vora pujols enlairats reblits de pinedes i xara. I fèiem camí a poc a poc devers Altea la Vella. Ja prop, eixit el sol, a voltes a les envistes de glòria de la badia, en un revolt del camí allà per la partida de Sogai, solia dir el pare:

—Teresa, et sembla que ens aturem ja?

—Sí, Llorenç.

—Para, Mingarro —feia el pare—; som arribats a l'esmorzar. Baixàvem de la tartana, la mare recolzant-se en el muscle del pare; jo, d'un bot extremat. I s'obria el cistell de les viandes saboroses. Mentrestant, m'acostava a les cunetes i plegava cantals per llançar-los.

—Pare, mire com travesse el barranc —deia jo confiat en la meua força.

—Tu què has de travessar? —desafiava el meu pare, inesperadament enjogassat. I s'acostava també i plegava una pedra grossa com el puny amb la seua mà pilosa i aspra.

Engegàvem les cantalades. Jo, el primer, damunt braç. Eixia la meua pedra, baixa, rantera als pinatells del barrancusseu, i no aconseguia el costat oposat de la riera; pegava un colp sec en els còdols arredonits del fons i allà s'encallava. La del pare, rabent, pujava amunt, pel mig del cel, destacant-se en la blavor, blanca com una volva de neu. Semblava peresosa de davallar, tota pleneta de sol, i feia una lenta corba; després, la força de l'infern —segons pensava jo— l'atreia amb una força creixent i entrava davall l'horitzó grisenc i verd del pujol, i es sentia un soroll sord i breu.

—Veus, veus? —esclatava el pare en una rialla innocent—. ¿L'has sentida caure en el pinaret de l'altra banda, allà a la vora del pi gros?

—I l'he vista també! —vaig dir, trobe que esbalaït de veure que un mariner tiràs a pedra com un pastor.

La mare, a la vora contrària de la carretera, allà on començava un altre pujollet, havia estès unes estovalles oloroses de bugada en un rebanc rocós, tot i apartant unes maletes de frígola. Allí no arribava pols d'aquella carretereta de poc trànsit.

Al Mingarro, ella li duia un entrepà molt gros, «com una barca de mitjana», que deia el pare. El

Mingarro deixava que la mula, en una vora, sense desenganxar-la, allargàs el seu coll per a queixalejar l'herba fresca en els regalls de la cuneta. I ell agafava sense compliments de cap mena la seua barca de mitjana i començava a desfer-la com un vertader mort de fam. Revingut, colrat, nassut i caraample, tenia una salut de ferro. Sovint venia i manllevava la bóta a l'amo «per fer passar el mos». També gaudia en aquestes anades i vingudes!

Jo menjava amb una gana nova i trobe que diferent a la de casa. Que bona la truita groguillona i tova! ¡Quin pa com un bescuit! Que saborosa era la salsitxa d'avui!

—Aquesta no l'havíem tastada? —deia a la mare jo.

Ella, contenta i riallera —per fi!— em responia:

—És clar, fill, que l'has tastada. No la coneixes de totes les vesprades?

No la coneixia. Feia tot gust de cel, de vent, de sol i d'aventura.

Després arribaria l'etapa interessantíssima del tren, d'aquell monstre gros i pantaixant (això em semblava el carrilet de la Marina, tan bufó, un tren com era en miniatura), i la font d'observacions de la fonda, a Alacant, i l'anada al Teatre Principal i al cinema de la ciutat (pel·lícules on tots els actors anaven corrent), i la passejada per aquella Esplanada inimitable, sempre peresosa de sol i de ritmes cadenciosos de palmeres.

Però el pare va morir quan jo tenia dotze anys. Aquell home fort, aquella brava naturalesa, van ser devorats ràpidament per una febre maligna. Quasi ningú, ni el metge, no van saber de cert de què havia mort. Va ser un estiu; havien eixit a la mar per un llarg viatge; hi havia anat també el Mingarro. Als tres o quatre dies aquest aparegué inesperadament, tot sol, a Callosa. Quan ma mare va veure el criat, li féu un bot el cor. La mar, Déu meu! Quina desgràcia s'esdevenia? Parlà el Mingarro: no, no era la mar. Era pitjor. Havien desembarcat l'amo i no l'havien pogut portar al poble; restava tombat en el llit, allà al seu magatzem d'Altea, vora mar, com una barca en la platja. Es congrià un gran enrenou, un devessall de llàgrimes.

Damunt la meua vida va caure un negre vel. Ja no vaig veure aquell pare estimat tal com l'havia conegut i com sempre el recordaria. Quan fou portat dins la tartana fins a casa acompanyat de la meua mare, tota negada de desconhort, el vaig trobar com un cadàver demacrat i quasi estrany, que, miraculosament, encara alenava. Galtes afonades i vermelles de la febre, ulls tancats... No en quedava. Dos dies després, havia mort.

Com tots els nois, aquells anys d'infantesa jo havia observat el capteniment de ma mare. Em semblava per pura intuïció que cada vegada estimava més el seu marit. Cada vegada, cada viatge que el mar ens el retornava, ella mostrava un goig més intens. Quelcom em preocupava: m'estimava a mi tant? Anys després vaig

tenir un dia un pensament penós. ¿M'estimava a mi igual o és que fins en mi amava el marit? Jo havia heretat els ulls blaus i l'estatura més que mitjana d'aquest. Li semblava molt.

Tot seguit de l'òbit, els dies passaven llargorosos i interminables i no s'enduien fàcilment les tenebres de casa meua, ans les feien més estranyes i tèrboles. Ella romania sola hores i hores en la seua cambra. Si jo hi passava prop, solia sentir els seus sospirs. Si hi entrava a veure-la, la trobava distreta, indiferent a tot.

No em mancava res de les coses materials que em calien; només notava que l'obsessió en què ella vivia li impedia adonar-se de la meua presència, no arribe a creure que de la meua existència. Trobe que, a força del desig d'acostar-se-li, m'anava apartant espiritualment d'aquella dona ensopida, enyoradissa fins a l'indicible. Trobava dolorosament que, en certa manera, els havia perduts tots dos. Vaig esdevenir doncs un minyó més somiador i malencònic que no ho havia estat mai. Així com la mare es recloïa en un passat gaudiós, jo procurava viure en un esdevenidor vagament boirós i brillant on les meues il·lusions infantils semblaven realitats. Estimava cada volta més la natura, els camps, els arbres, els ocells i, sobretot, les muntanyes enlairades i complexes del meu país, que tan misterioses m'apareixien. Però no eren al voltant mateix del poble, almenys les altes i grandioses. Calia anar lluny –molt lluny per a mi, llavors– a trobar-les i gaudir-les, i això

encara em restava vedat. Havia de romandre per força prop de la mare trista, en la casa –tan ampla i dividida, d’hereu de poble– que se’m transformà en la seu de tota mena de foscors.

Passats uns mesos, a ma mare li tornava l’interès per mi; pensà en el meu esdevenidor.

–Prompte, fill meu, haig de fer moltes coses per tu –solia dir-me.

Sé cert que ella començava a sentir recança pel seu apartament de tot allò que no fos el record de l’absent. Es lliurava a demostracions escadusseres de tendror envers mi. Però jo, amb l’ànima malmesa i encollida per tant de temps de fredor, no em deixava entendre per complet, guardava la confusa rancor del desengany.

Em sentia ofès per observar amb la fina intuïció de la infantesa, que ella no sentia una imperiosa necessitat de tenir-me prop. Potser exagerava. De tota manera, vaig ser portat a un internat d’Alacant a cursar el batxillerat. I així s’acabaren per a mi les passejades en plena natura, pel mig de les hortes subtropicals del riu Algar, el riu de la salut, que fertilitza les terres de la baixa vall. Jo ja no podia, doncs, albirar les meues companyones de somnis –les muntanyes–, ni trescava amb amiguets riallers per les rieres i les pollancredes mirant de trobar nius de gafarrons, cadernerres o verderols, que jo, descoberts i admirats, no permetia que fossen tocats per mans pecadores. Total: vaig quedar de colp i barrada empresonat en un casalot immens, en una baluerna de

salonots trists, d'escapes de final misteriós i enteranyinat; em va colpir la vida fredament sistemàtica del col·legi, la severitat sense tendresa paternal d'alguns professors i fins la malícia i animadversió immotivada d'algunes altres.

Però, a poc a poc, m'hi vaig acomodar. Vaig fer amics, i, sense voler-ho, algun enemic. Però allò no m'acovardia; potser m'estimulava. Com si tragués una embranzida poderosa que em sorprenia. Al final pensava que hi havia quelcom de la fortalesa que el pare em deixava en herència. De tota manera vaig començar a viure una vida ben pròpia i més segura. Al desconcert i a la defallença dels primers temps, succeïa sens dubte una creixença i una formació vistent de la meua personalitat.

Quasi tots els companys tenien algun parent, o els propis pares, si eren d'Alacant o de prop, i els venien a cercar els diumenges per fer un passeig o dinar fora del col·legi. Jo me'ls passava quasi tots sense eixir, perquè ningú no venia a buscar-me. Hi havia un company del poble –l'Adolf– que m'acompanyava antany a jugar en el porxe, amb el qual i la família vaig eixir alguna volta. Quan no, jugava tot el dia de festa amb algun altre minyó que es trobava en les mateixes circumstàncies. Sens dubte, tots dos fèiem el cor fort. Davallàvem, si feia bo, al gran pati, entre altes parets com de presidi, i ens entreteníem a fer alguna partida de pilota. En cansar-nos-en, canviàvem de joc. Fastiguejats, quasi sempre acabàvem dedicant-nos als nostres estudis.

De no eixir prou, esdevenia pà·lid.

La mare venia de tard en tard a veure'm. Jo no sabia com havia quedat allò de les barques i de la madrava, ni com s'hi governaria ella. Tanmateix, no li ho preguntava mai. Havia establert amb ella una mena de relació cortesa i distanciada. Agraïa que ma mare es sentís interessada per la meua educació i que m'hagués enviat al col·legi per fer-me un home; però, en el fons del cor, més hauria agraït veure-la patir per separar-se de mi. M'enyorava i els meus dubtes prenien un vol insospitat, i arribava a creure en la seguretat del desviament de la mare. Sedejava d'amor maternal, potser d'amor de tota mena. Així em formava. D'allí en avant fóra per a mi més preciós ser amat que estimar.

Però el primer estiu de vacances fou meravellós. La meua mare en persona va venir a cercar-me. M'aparegué grisejant de cabells, una mica endoblegada d'espatles, però encara formosa. Tenia el nas més afuat, les galtes amb una vermellor de feblesa, els pòmuls un poc ixents, els ulls –negres, esqueixats i bonics– una mica afonats i, surant-hi, una espurna d'estranyesa, un esforç de deixondiment, una boira de llunyania.

Entre les remors i l'avalot normal del col·legi, l'endolada aparició va trencar la meua encara lleu resistència de minyó fort. Em caigueren unes llàgrimes i vaig córrer a emparar-me en els seus braços. La vaig trobar un poc il·lusionada, una mica retornada.

Ella sabia que havia tret jo bones notes, que li semblaren brillants. I em va dir que n'estava orgullosa. Gota a gota queia allò com un bàlsem que m'esponjava el cor. Començarem a arreglar l'equipatge, i jo, de content, taral·lejava les fades cançons col·legials.

El retorn al poble m'omplí d'emocions recollides, d'evocacions, de dolcesa i pau. El Mingarro ens esperava a l'estació d'Altea la Vella: aquella petita estació, neta, silenciosa, amagada, eternament bressolada per la cançó discreta del pinar, refrescada per l'ombra del garrofers gegantins. Hi vam arribar a mitjan matí d'un dia de juny. S'allunyà el tren de joguina cap als crestalls del Mascarat, i el seu pantaix prompte fou dominat en les meues oïdes per la fressa mansoia del bosc. Em vaig quedar mut mirant-me el Mingarro, tan rabassut, tan aspre i tan barroerament servicial com sempre. Aquest ens saludava.

—Que no em dius res, fadrí? —preguntà encara tutejant-me el mariner-carreter amb la seua veu rogallosa i tèrbola.

—Ai, és clar!... M'havia quedat... —vaig disculpar-me. I li doní la mà.

El meu cor, però, i la meua pensa eren copsats plenament per la pau del matí, per la contemplació de la badia, bella i vibrant, allà al fons, de blavors meravelloses. «Com és de bonica!», em vaig dir. «Tenia raó el pare. La mar...» Però em vaig girar i mirí de front la crestallera brava, pròxima i rotunda de la serra de

Bèrnia, on hi havia una blanca joguina –un núvol petit– que el vent de xaloc passejava a pleret pels vessants altíssims i abismals com una bala de cotó-en-pèl esfilagarsada. La muntanya!

–Puja, puja a la tartana i no bades més –em va dir la mare, però amb veu blana i amorosida.

Emprenguérem la tornada: vam baixar de l'estació a la carretera, i ella i el Mingarro, ara amb mi, feren al revés el camí que havien portat. A l'esquerra trobàrem el mas de l'Adroguer, alzinat entre conreus i pins, i jo vaig mirar pel seu damunt a fi d'albirar la petita Altea, la Vella, la muntanyenca, entre tossals frondosos i recòndits. Vaig girar més la vista: apareixien ja els alts i les crestes de tantes serres desitjades! El Ponotx, l'Almèdia, el Xortà, la blavosa Serrella. Tots pujaven a prostrar-se als peus de la serra mare, de l'Aitana, arrebossada al capdardins de violetes rotunds i de grisos tènues. Una alegria sorollosa s'escapava del meu pit.

–Anirem allà amunt?

–On dius que anirem? –preguntà distreta la meua mare.

En parlàrem després mentre que fèiem via pel camí de recordances de la meua vida d'infant. Sí, aniríem tots dos al seu poble, a Confrides, que és dins, dalt, a cavall del trencament que separa la crestuda Serrella del cetaci immens de l'Aitana. La mare hi veuria la seua família, i jo pujaria amb parents o amiguets a la Mola, als cims més alts, vora els abismes, a veure els avencs

de Partagats, a tants indrets mai no vists però sentits anomenar en contalles d'infants que els dauraren de llegenda.

Però aquell any encara no va poder ser. Pretextava la mare feines i necessitats de la llaurada de Callosa. Jo dubtava: pensava que era el dol recent el que li impedia, és clar, lliurar-se a divertiments i viatges que li haurien fet sofrir retrets de la seua consciència. El marit soterrat, ¿ella què havia de fer, sinó soterrar-se en vida en la casa fosca per les persianes tirades? No obstant això, va voler alegrar-se un poc, i vam fer alguna forada per les hortes i fins i tot un berenar en la partida de Margequivir.

—L'any vinent —em va dir aquella vesprada—, t'ho promet la mare, anirem al mas de don Macià, a l'Aitana.

—Ai que bé! ...Ens ha convidat ell?

—Sí, fill; era molt amic del papà, i ara ens fa el favor d'administrar els nostres béns —va seguir ella—, és a dir, les barques i la madrava i la terra que tenim.

Don Macià, jo me'l recordava poc: ja quasi no el devia conèixer, perquè m'estava la major part de l'any al col·legi i havia tingut poques ocasions de veure'l. No recordava els detalls de la seua fesomia, però sí la impressió del seu tipus, que em semblà escardalenc.

No anàrem a muntanya sinó a les terceres vacances. I això al poble només, Confrides, i uns dies tan sols. La

mare deia que no podia esmerçar el temps en anades i tornades fora dels seus quefers i les seues obligacions. Les terres de regadiu de Callosa, durant l'estiuada, eren lliurades a una superproducció detallista i complexa. Però així i tot, en aquell tercer estiu, la mare s'hi decidí, i jo vaig conèixer, encara que lleument, el cor de la muntanya.

Ella es va passar la curta estada de Confrides anant de casa en casa, perquè molts li eren parents i, tots, amics. Jo em desficiava!

Un cosinet meu, un poc més gran que jo, ferreny, de posat i maneres d'home rústic i experimentat, una vesprada que parlàvem de fer una eixida, s'oferí a acompanyar-me a l'alt de la Mola.

—Allò és prop —em va dir—; no et cansaràs i podràs veure la vall d'Alcoleja, que té tres o quatre poblets.

L'endemà eixírem de matinada, encara de nit. La lluïssor de les estrelles em semblà molt més intensa que la que presentaven en la Baixura. Pujàvem per un carrer tort, i jo mirava cap amunt, i entre els ràfecs ixents de les teulades de l'un i l'altre costat, creuava el Camí de Sant Jaume amb una pompa i vistositat inusitades, tot ple de pols i sorra d'argent vivíssimes.

Al cap de poc de deixar arrere les cases, ja érem dins un barranc fosc, de llit estret i rost. La senda el remuntava prop del fons i, sovint, rodejava penyals grossos que prorrompien del vessant i apareixien lívids a la llum de l'albada.

Jo ho vestia tot, en la meua imaginació, d'una vaga poesia, i, al comunicar a Victori les meues impressions, ell, tocant sempre fermament i prosaicament de peus en terra, ho prenia com a debilitats i desconeixements de senyoret de ciutat.

Pujàvem i pujàvem; se'ns feia dia clar, de pressa, a mitja hora de Confrides, i jo em girava de cara a la mar llunyana, i allà, per damunt les serres –d'allí semblaven quasi a nivell– creixia un esclat de tons de flamerada, grocs i rojosos, vermells i moradencs que s'estenien en ampla faixa. Més amunt, blavejava el cel, i els pocs estels que encara s'hi veien, prenien comiat. La naixença del sol es presentava com un desmai, com una rubor i com un foc, i s'aclarien els pics i les carenes amb una alegria blavosa i primitiva.

–No veus, Victori? ...Girà't.

–Això és el sol! –féu el cosí en to burlesc–. ¿Vols dir que no te n'havies adonat?

–És clar, però... –anava a replicar jo.

Vaig callar. Ja veia que aquell tros de fang sense desbast no podia comprendre ni sentir com jo.

Dins el barranc, els refilets dels rossinyols i el lleu gorgolleig d'alguna aigua misteriosa que s'esmunyia, es barrejaven en una harmonia de fresques ressonàncies. Era encara tot ple d'espinals florits i d'esbarzers sucosos com en el maig de la Baixura. A voltes m'esglaiava el vol d'una merla, que xisclava sorpresa en la seua solitud.

Comprent jo que no tenia a qui participar els meus pensaments i les meues emocions, seguia callant i escoltant el silenci espès de la muntanya, i aspirava amb fruïció un aire on, de tant en tant, passaven bafarades de perfums silvants i que era fresc com si estiguéssim en l'hivern de la Marina. Victori s'aturà vora una mata d'espart i se'n collí una manada que es posà sota l'aixella. En un bell en sec va trenar una fona, i es disposava a fer-me'n una altra; però jo, ple de dignitat, ho vaig refusar. Jo era també home de la natura, encara que no conegués tan bé com Victori el cor verge de les serres. Li vaig contar que havia trescat molt pels pujols pinosos de vora el poble de Callosa; que havia travessat llomes per anar a Xirles i a la Nucia, i sobretot –i això no podia capir-ho el cosí de cap de les maneres– que tenia la voluntat de ser fill de la muntanya. Vaig pensar que ja estava en bon camí d'esdevenir un muntanyard conscient, ver gaudidor de les belleses de les serres millor que molts dels seus autèntics fills, que no les assaborien en la seua rutinària habitud de contemplar-les i camejar-les.

Em vaig fer tot sol la fona. Me n'havia fetes algunes ja abans d'anar al col·legi.

–Va?

–Va!

Ens disposàvem a amollar dues belles fonades. Ens arromangàrem les mànegues; anàvem en cos de camisa. Vaig girar de bell nou la mirada: es veia la mar, però que lluny!

Ens banyava el sol ixent per una carena esdentegada. Brumiren les fones. Sonaren dues trallades. I tots dos cantals fendiren musicalment el silenci i l'aire encalmat. Abans que arribassen les pedres a passabarranc, vaig recordar les cantalades del pare a través de la riera i els viatges plàcids i ja del domini inarrancable del passat. M'eixiren unes llàgrimes.

—T'has fet mal? —demanà Victori com temerós.

No, no me n'havia fet.

Continuàrem la pujada i coronàrem la Mola, un tossal de més de mil metres d'altitud però modest entre els cims de l'Aitana i la Serrella.

Jo hi vaig gaudir plenament. Vam seure en el roc punxent del cim, vora les mates aspres. Vaig estar en silenci rodant l'esguard pel panorama trencat i grandios que ens voltava. Allà fondo, dins una foia, albirava uns llogarets humils assentats en els vessants pregons, i, entremig, hortes i oliverars, un fil de plata que devia ser un rierol. Vaig sentir els xiscles entristits dels esparvers en les timberes en què s'esqueixava la Mola allí dalt, on érem nosaltres. Vaig veure, descobertes per Victori, les dues àguiles del niu de la Xarquera, que passaven cerimoniosament reconeixent els seus dominis en les primeres hores del dia. Quina serenitat de vol! El sol les il·luminava sobre el fons profund del blau; semblaven dos silenciosos avions. Traçaren cercles cada volta més amplis amb un lleu i feixuc batiment d'ales, i desaparegueren per fi darrere un cim vermellós a la llum solar.

Però no vaig pujar aquell any al mas de l'Arbre, malgrat les promeses, perquè la meua mare estava molt fatigada i va ser don Macià qui en va davallar a Confrides, tot amatent, amb la seua muller.

Pauleta, que no em coneixia, em féu una besada que m'averkonyí, perquè em semblava excessiva aquella mostra afectuosa i fins em sentia un poc vexat. Perquè ja era un fadrí de quinze anys i em creia naturalment un home com els altres. Tanmateix, és clar, la dolcesa maternal de la carícia, la bella mirada de la senyora, m'agradaren força.

Érem a casa d'una parenta gran nostra. Don Macià, dins, en una altra saleta, parlava amb ma mare de coses de l'administració. Havíem restat sols Pauleta i jo. Ella em preguntà pels estudis; la senyora havia cursat el grau de batxiller; ens enriolàrem parlant de les llatinades que s'inventen els estudiants, dels casos graciosos que es donen en alguns exàmens, de l'ambient del col·legi. Vam simpatitzar. Trobe que ella em tractava ja com un home que era, i em mostrava una franca camaraderia malgrat la diferència d'edats. És clar que aquesta diferència es feia més remarcable per ser una dona casada. Pensí llavors que don Macià li devia portar un grapat d'anys; en realitat semblava una fadrina.

L'endemà, quan retornàvem a Callosa, m'hi enquimerava. Alguna cosa havia xocat amb desplaer en la meua tendra sensibilitat. Tot anant carretera avall

dins la tartana, no vaig poder estar-me de preguntar a la mare:

–Quants anys té don Macià?

El Mingarro, del seient de la vara, entengué la pregunta.

–Veritat, fadrí? Veritat que això no està gens bé?

–va dir sense donar lloc a intervenir-hi la meua mare.

I prosseguí:

–Més que un corb en té, d'anys, don Macià.

–Cap als cinquanta o uns pocs més –informà amb to de reprotxe la mare–. Però què hi fa? S'ho han volgut ells, s'han casat? ...Doncs a nosaltres, ni a ningú, què?

–Ella no en deu tenir ni trenta –va comentar el Mingarro.

–Ni en bon rodal! –va fer la senyora–. Que vaja pels vint-i-tants...

El Mingarro féu esclafir la tralla i sonà una percudida de cascavells.

–Llàstima de dona! –s'entossudí–. Tenen unes pensades les dones a voltes... S'hi ha de tenir lleu, dona Teresa! I que ella no és fina... i lletrada! Eh, minyó? Ja te'n deu haver parlat, ja, dels estudis! I toca el piano... i té unes mans tan afinades i boniques, de senyora de nissaga antiga... Tot això per a un vellard...

–De don Macià, Mingarro, no et permet que en digues res! –comminà severament la mare.

El criat va fer un somrís de saber-se-les totes.

—Ella, pla que va anar al matrimoni... pel que sabem.

—Que calles, Mingarro!

Feia falta una ordre així, directa, per contenir-lo. D'allí en avant, el carreter ja no badà boca d'aquell espinós assumpte. Però tot allò va esperonar la meua curiositat. Veia misteri i més misteri dins el gran misteri que ataüllava en la vida. Com devien ser de complicades les coses dels matrimonis, les coses de l'amor, en fi! Llavors jo ja n'havia parlat bastant amb els companys de col·legi, fins amb els precoços depravats. Però jo intuïa l'amor com una cosa excelsa, no com el descriuen aquests darrers.

Tots els anys de batxillerat transcorreguts per a mi a Alacant, foren si fa no fa repetició de fets com aquests. Però no havien sovintejat les anades a muntanya tant com jo hauria volgut.

Pauleta i don Macià, invariablement, s'estaven dos mesos cada estiu en el mas de l'Arbre. Després hi tornaven a l'octubre per tal de veure arreplegar les collites de tardor. Jo, amb la meua mare, passava uns dies a Confrides a casa de la tia, al juny, i, si havia anat al mas de don Macià, mai no havia estat amb prou de temps per a lliurar-me a bones excursions per al coneixement de l'Aitana. Amb Victori, havia continuat fent algunes eixides pel terme d'aquella vila, sense remuntar-nos massa. Fins i tot Victori, una volta, havia portat una tosca pistonera que manejava amb precisió

i deseiximent ben envejats per mi, que no hi tenia pràctica. Gaudia i penava, perquè el triomf cinegètic m'engrescava i els ocellets morts m'entristien.

Però així anà refermant-se el meu amor a les terres altes, d'on em pervenia la meitat de la sang que corria per les meues venes.

Quan vaig acabar el batxillerat, tenia la bona estatura de mon pare. Pauleta, en aquell estiu, s'havia mostrat afectuosa com sempre, i feia temps que ni en les converses ni en res m'havia tractat ja com un adolescent. De tota manera, jo remarcava dins meu una curiosa barreja de sentiments i impressions d'home i d'infant. Pauleta era una dona atractiva i jove, superior a mi en edat i en experiència, naturalment. Si la mirava amb ulls d'home quallat, admirava els seus moviments graciosos i les seues formes d'una exuberància que a mi em semblava perfecta; en canvi, quan l'esguardava amb ulls de minyó, em sentia voltat de dolcesa i reconfortament.

Ella devia tenir aleshores vint-i-cinc o vint-i-sis anys. Era alta i esvelta; tenia les cames afinades, però plenes. Els ulls castanys, el color clar de la cara, el nas recte i discret, el front ampli que emprestava als seus ulls un cert aire somiador, la cella llarga, fina i poblada, la cabellera d'un negre llustrós, la feien una dona de gran bellesa que irradiava una mena de suggestiva majestat.

Sense proposar-m'ho i tal vegada contra la meua pròpia voluntat, quan li era al davant sentia un dolç

fadament, i no podia deixar de mirar aquells ulls grossos d'esguard clar i acariciador. Era una complaença pura, sense un llamp de desig, que trobe que llavors l'hauria reprimet com si hagués comès una profanació. Damunt, quin contrast trobava en aquella parella desigual! Sens dubte, el caduc don Macià, més vell que els seus anys demanaven com vaig saber anys enllà, no em semblava pròpiament un marit adient per a una dama com Pauleta. Ell tenia un esguard que em semblava tèrbol; el seu nas de vell era prominent i bast; la seua boca de llavis primis i resolts era d'home volunter; el seu cutis, colrat pel iode marí... Tot allò m'enquimerava i arribava algunes nits a alterar estúpidament el meu son.

Anar-me'n a València a cursar la carrera d'advocat em produí una mena de relaxament. La ciutat, amb la seua vida més sorollosa i variada, em llevava del cap aquelles cabòries sobre el matrimoni de don Macià i Pauleta: lluny d'aquesta, l'influx en què em sentia caure al seu davant minvava molt. Això no obstant, no desapareixia per complet, i a dies semblava que me n'enyorava.

Un estiu no vam pujar a Confrides ni ma mare ni jo. Ella estava molt atrafegada en la venda d'hortalisses i fruites de les nostres hortes a una gran empresa amb la qual, per les gestions de don Macià, havia signat un important contracte. Altrament, l'esplet de les nostres

terres aquell any havia estat cosa de no dir. La campanya fou molt agitada i intensa; fins i tot, jo, tornat de la Universitat valenciana, vaig haver de col·laborar-hi, i em vaig trobar moltes vegades amb don Macià, que passava algun dia per setmana a Callosa per dur avant, com a administrador, la tasca que li pertocava. Ell i Pauleta tenien el domicili a la Vila Joiosa, i si eren allà, li era fàcil, pel carrilet, d'anar i venir sovint.

Quan eren al mas de l'Arbre, el duia el Mingarro en la tartana.